

ר ש מ י ם מ ה ו ל נ ד

בשטחים האלה משתבצת בנוף הרגיל יחד עם תעלות המים החוצות את השדות, הסיירות והאניות המהלכות בהן, הכבישים מלבנים שרופות, ועליהם — בשבילים מיוחדים מקבילים לכביש הראשי — המון אדם על אפניים: גברים, נשים מכל הגילים וטף. ושקט בכל; אין האכרים ההולנדים מרבים לדבר, וחלילה להם לצעוק. איש משלנו המבקר בשווקים הגדולים — שוק הבהמות — נדהם ממש מחוסר ההמולה הצפויה: אתה שומע קולות געיה ופעיה, צהילה וחרחרור, והדי „תקיעות־הכף” שבין הקונה והמוכר.

נמשכנו בעיקר לבוקר ההולנדי; ואלה הם רוב האכרים בכל אזורי הולנד, מי המרבה ומי הממעט.

האכר ההולנדי הוא בוקר מקדמת־דנא, ובאזורים רבים, ביחוד בפריזלנד, התפתח ענף הבקר ליצוא. ועקב רכישת שווקים ושמירה עליהם — בולטת החתירה להתקדמות.

התפתחות ענף הבקר והשבחתו — זהו תהליך ממושך, ודרוש נסיון רב בשביל להגיע לתוצאות בעלות־ערך. ברור הוא שהתפתחות ספרי־העדר, בקורת התנובה, ההזרעה המלאכותית, בחינת הגורמים התורשתיים וכן השימוש בדשנים כימיים, אפי' שרו את השבחת בעלי־החיים במשך זמן קצר יותר. אבל הכל בדעה אחת, שבהשבחת בעלי החיים — משך הזמן והנסיון הם הגורמים הקובעים ביותר, וביחוד לגבי הבקר שמתרבה באטיות יחסית והתכונות האינדיוידואליות ממלאות תפקיד חשוב ורב ביותר.

מובן הוא שאותם האזורים בהולנד, ש־התמחו במשך הרבה יובלות בגידול בקר והשבחתו (איזור פריזלנד, למשל) הצליחו לרכוש עמדת בכורה בענף זה, ובאפשרותם

כל המבקר בארץ ברוכה זו ויוצא מתחום העיר הגדולה — נתקל תיכף בנוף הכפר החקלאי הטיפוסי של הולנד, שבמרכזו בהירות־הבית, והבקר בראש. המספרים המתפרסמים — מחכימים; הם מוכיחים שבעלי־החיים ותוצרתם הם יסוד החקלאות ההולנדית ומשמשים אבן־הפינה לכלכלת המדינה. היצוא של תוצרת בעלי־חיים תופס למעלה מ־20% מערך היצוא הכללי של המדינה, וזה — מלבד התוצרת שסופקה (וסופקה בכבוד ומטיב מעולה*) לאוכלוסייה המונה למעלה מ־10.5 מיליון נפש.

פרברי העיר הגדולה, וכן אלה של העיירות הקטנות המרוכזות — קשה להבדיל ביניהם לבין הכפר החקלאי, ונדמה לך שהאדם התרחק בכוונה לפרבר או לעיירה למען יהיה קרוב יותר לשדה ולבעלי־החיים; וזהו גם חלומם של הולנדים רבים החיים בערים הגדולות.

המשק החקלאי הטיפוסי משתרע על שטח של 100 עד 200 דונם, ובממוצע כ־150 דונם. בעלי המשקים, מהם גרים בצוותא בכפר ומהם — משתכנים בתוך שטח אדמתם. רוב האכרים, וביחוד אלה שבמשקים המבוזרים (אף הם לא מרוחקים אחד מן השני), שוכנים בבתים מרווחים מאד (4—6 חדרים ולמעלה מזה, לרבות — מרתפים המשמשים מחסנים לאספקת הבית), מסודרים בפשטות, אך בנוחיות רבה; בניני המשק (הרפת, המחסנים הגדולים והמתבנים) צמודים לרוב לבית; פרחים ע"י הבית ומסביבו, פרחים על אדן כל חלון; עצי־פרי וכרי־מרעה (המשמשים תחליף למדשאה) בכל שטח פנוי ע"י הבית ומסביבו; והבהמה הרועה

* להערת, שכאילו גם בהולנד היתה תקופה ששיוקו חלב מהול באבקת־חלב נתקבלה תשובה חותכת: „לא יימצא איש בהולנד אשר ידו תהיה במעל הזה!”

שמחוץ לפריזלנד הבהמות היו רחוקות מ־ציבות, כי לא הקפידו בתקופה ההיא על תכונות יוצאות־דופן (תכונות הטרוגניות). ספר העדר הפריזי מתפאר (ובצדק!) בחוות־דעתו של פרופיסור רוברטס מהאוניברסיטה של קורנל, שהביע אותה ב־1878 — שנה לפני היווסד ספר העדר הפריזי:

„מוצאים כאן (בפריזלנד) דרך משולשת של בירור: 1. בירור פרים; 2. בירור הוול־דוּת לפי תנובת החלב של האמהות; 3. בירור בהתאם לתנובת־החלב אחרי ההמלטה הראשונה; ותוצאות בירור זה קובעות את מקום הפרה ברפת המגדל“.

ולא בכדי קבע ספר העדר הפריזי בה־יוסדו את העמדה שהביע אותה בסעיף הרא־שון של תקנות ספר העדר: „לספר העדר הפריזי מתקבלות פרות מהגוע הפריזי שנולדו וגדלו באזור“. התפתחות המחקר והמדע בשנים הבאות הוכיחו את הערך החיובי של האפשרות לעבודת־השבחה בעדר בקר די גדול, שתכונותיו התורשתיות הן פחות או יותר ידועות וקבועות, וביחוד כשבקר זה מראה עוד סימנים של תמורות תורשתיות מסוימות, שעיי בירור מכון אפשר להעלות את טיב העדר. דרך זו היא לא רק נחלת העבר אלא נמשכת עוד בהווה, אם גם יציבות עדר הבקר הולכת וגדלה באזורים הנמצאים בפ־י קוח שני ספרי העדר.

המגדל הפריזי, וכיום גם המגדל בשאר אזורי הולנד שהתקדם בצעדי ענק, — שניהם אינם שוקטים על שמריהם ומנצלים את כל היתרונות שאפשר להפיק מהבירור הנעשה בדרכים יעילות. מנהלי ספרי־העדר מדגישים הדגשה יתרה שהמגדלים ההולנדיים מצטיינים בכושר הסתגלותם לתמורות החלות במגמותיהם של מגדלי הבקר בארצם ובכל מקום בעולם אשר הפרה ההולנדית מגיעה אליו; והם מכוונים את הבירור בהתאם למניעת „התגבשות“ הטיפוס, במלים אחרות — שואפים להתרחק מ„הדריכה ב־

לספק בעשרות השנים האחרונות חומר ג־י דולי מצוין לאיזורים האחרים שבהולנד וכן לכל מגדלי הבקר ההולנדי בעולם. והמדפדף בספרים של עדר־הבקר בהולנד נתקל על כל צעד בהשפעת־גומלין זו.

ההולנדים מוכיחים, והמציאות מאשרת זאת, שהגזע ההולנדי מצטיין בכושר הס־תגלות יוצא מן הכלל בכל הנוגע לתנאי האבסה, האקלים והקרקע שבארצות הרוחב הגיאוגרפי השונה.

הבירור, הנעשה בבקר בהולנד, מטרתו אמנם — תנובות חלב גבוהות ועשירות בשומן, אבל אין הדבר מצטמצם במטרה זו בלבד. המגדל ההולנדי מחשיב באופן מיוחד את הטיפוח של בהמות בעלות גוף בנוי יפה, רחב ועמוק, חזק ושרירי, ושהבהמות תהיינה בריאות ופוריות ומתאימות לתפקידן. וכל הרואה בזמן האחרון את הבקר בהולנד, לאחר שלא ראהו מספר שנים, מתרשם מבנין הגוף של הבהמות ששופר במידה רבה — וכל הכבוד למטפחיו. והשיפורים בשדות המרעה, בהכנת השחת, בבנין הרפ־תות, בבחירת הפרים לתפקידי ההזרעה המלאכותית והעלאת הפוריות — כל זה מעיד על רצון המגדלים ההולנדיים לשמור על מקומם המיוחד, ואולי גם הראשון במעלה בגידול הבקר לחלב.

הולנד חגגה השנה את יובל שנת השמו־נים לקיום ספר־העדר הגידולני (N.R.S.) ויובל 75 השנים לקיום ספר־העדר הפריזי (F.R.S.). יש לציין שעוד לפני קום ספרי־העדר היתה כבר קיימת יציבות מסוימת בעדרי הבקר ההולנדי וביחוד באזור הפריזי. ספר העדר הפריזי, בהיווסדו בשנת 1879, איפשר כבר בירור בבקר, שהיה שיך למע־שה לגזע אחד וטהור והוכיח את כושרו בייצור החלב. האכרים הפריזיים, שידעו את מלאכת הבוקר, עשו את עבודת הבירור באזורם הם ומנעו ככל האפשר הכנסת בקר משאר אזורי הולנד לסביבתם. באזורים

מקום אחד. הם מביעים התנגדות נמרצת לדעה השוררת אצל מגדלים רבים בארצות שונות שיש לייצר „פרה־סמל” ולהשגתה צריך כאילו לשאוף בכל האמצעים שבידי המגדל. המגדלים ההולנדיים זוקפים לזכותם את אי־קיומה של „פרה־סמל”, ולא עוד אלא גאים על הגמישות להתאים את עצמם לדריי שות הזמן, הקיבעות את דרכי הטיפוח וה־בירור.

מגדלים ותיקים ומנוסים, שמוציאם ב־משקיהם ובתערוכות הצטיינו בצורתם וב־טיבם, שמים את הדגש על כמה מצוות „עשה”, שכל מגדל נבון שומר עליהם למען תאיר לו ההצלחה פנים. ראשית — דרוש חומר גידולי רב כדי לאפשר את הבירור, ולכן כל מגדל המכבד את עצמו ופעלו מגדל כל שנה מספר בני־בקר העולה על הדרוש בשביל לקיים את יחידת העדר הקבועה. ורק אחרי הבירור מוציא את העודף לשווקים. ועוד כלל: הטיפוסים בעלי התכונות החיו־ביות — אינם למכירה; וכל מחיר שובה לב לא יזיז את המגדל האמתי מעמדה זו. ואח־רו־אחרון — הקשר בין המגדלים המתבטא בביקורים אצל שכנים, בשווקים, בתערוכות

מרוכות ותכופות בכפרים, באזורים וכו'. כל זה מאפשר להכיר ולדעת את הנעשה אצל חברו או באזור בולו, לעמוד על טיבם של העדרים השונים ולבחור את החומר הגידולי המתאים. והשיתוף בין המגדלים, אשר הו־דות לו נתאפשר הניצול המכסימלי של בה־מות־רביה בדוקות, נתן את אותותיו והושגו התוצאות שאנו עדים להן כיום. שיתוף פעולה זה, שגם מנהלות שני ספרי־העדר (בזמן האחרון מרבים לדבר על איחודם) מכירות בערכו נפגם לעתים בגלל מחלות מדבקות — מחלת ההפלה המדבקת בעיקר — שעדיין נפוצות באזורים מסוימים בהולנד. אבל המ־גדלים ההולנדיים משוכנעים (ברוח זו דברו גם ב־כ המחלקה הוטרינרית), שכשם שהצ־ליחו בביעור השחפת בעדרי הבקר בהולנד — כן יצליחו בביעור מחלת ההפלה המ־ד־בקה. ויש להאמין לתקוותם זו!

ובסיכום: טוב מראה העיניים ונעים לשמוע על הנעשה בחקלאות ההולנדית, וב־עיקר בענף החקלאי העיקרי, ענף הבקר, שגם אנו נהנים ונמשיך ליהנות מהתפתחותו. מ. ש.

מה בין שחת לשחת?

באמריקה בוצע נסיון מיוחד עם עגלות בגיל 9–18 חדשים כדי לקבוע ערכה המזין של השחת. כידוע קיים מאז סיוג של השחת ומבדילים בין שחת אספסת ממין ראשון, מין שני וכן מצויים מינים שונים של שחת מעורבת (אספסת + איטן וכדומה). הנסיון נמשך 120 יום והעגלות שחולקו ל־6 קבוצות ניוונו בשני מיני שחת: שחת אספסת ממין א' ושחת אספסת־איטן שציגה בציון ב'. השחת היתה המזון היחיד באבוס העגלות האלה. תוצאות הנסיון סוכמו כדלקמן:

שלוש קבוצות של עגלות שנהנו מהשחת הטובה (מין א') צרכו בחשבון ממוצע 24% יותר חומר יבש מאשר שלש הקבוצות האחרות שניוונו בשחת מעורבת ממין שני. תוספת המשקל בקבוצה הראשונה היתה ב־90% יותר גבוהה.

המסקנה היא שרק שחת מטיב מעולה יכולה לשמש מזון יחיד לעגלות שבגיל הנ"ל. מענינים גם המספרים האבסולוטיים שסוכמו בנסיון זה. התוספת היומית לעגלה בקבוצות שניוונו בשחת ממין א' נעה בממוצע בין 900 גרם ל־650 גרם, בה בשעה שבשלוש הקבוצות שניוונו בשחת המעורבת התוספת במשקל נעה בין 500 גרם ל־350 גרם. כמות החומר היבש שצרכה בממוצע העגלה שבקבוצות השחת הטובה היתה כ־9 ק"ג ליום, בה בשעה שהעגלות שניוונו בשחת ממין ב' צרכו לא למעלה מ־6.75 ק"ג ליום. כמות החלבון הכללי בשחת הטובה נעה סביב 20% ובשחת ממין ב' — כגבולות 12%.